

PŘÍBĚHY BEZPRÁVÍ 2011

EMIGRACE A ŽIVOT V EXILU

Sborník prací žáků 9. ročníku ZŠ Kotelářská
Brno 2011

„Historie světa je souhrn událostí, kterým se bylo možno vyhnout“

Bertrand Russell

Proto se v hodinách dějepisu snažíme co nejlépe postihnout události, které by se již nikdy neměly opakovat. Mezi takové události nesporně patří i komunistický režim v Československu. Po celých 41 let nemohli lidé svobodně vyjádřit svůj vlastní názor, nemohli svobodně volit, cestovat, politicky nevyhovující osoby končily po vykonstruovaných procesech ve vězeních či uranových dolech, zkrátka kdo vybočil z davu, stal se podezřelým.

Naše škola je proto již třetím rokem zapojena do projektu Příběhy bezpráví – měsíc filmu na školách, které v rámci programu Jeden svět na školách organizuje Člověk v tísni. Hlavním tématem tohoto ročníku byla emigrace a život v exilu. A právě toto téma zapříčinilo, že místo v listopadu 2011, kdy má projekt proběhnout, uskutečnil se na naší škole až nyní v únoru. Důvodem bylo velmi obtížné hledání pamětníka, který by zažil život v exilu – beseda s pamětníkem je nedílnou součástí projektu. Po neúspěšných pokusech sehnat „správného“ pamětníka jsme našťástí obdrželi kontakt na pana Dalibora Coufala, který, ač není „pamětník exilový“, je pamětníkem komunistického režimu jakožto člen Pomocných technických praporů. A zisk pana Coufala byl pro nás výhrou. Tento nesmírně vitální pán dokázal žáky svým projevem zaujmout, pobavit i přes neveselé téma, reálně popsat období komunistického režimu u nás a především nenásilnou formou poučit. Besedě s pamětníkem předcházelo promítání pěti třináctiminutových snímků „Za železnou oponou“. Snímky ukázaly, jak vypadalo pohraniční pásmo Československa po únoru 1948 a popsaly několik pokusů (úspěšných i neúspěšných) překonat tehdejší státní hranice. Následovala krátká reflexe, včetně vyplnění pracovních listů k filmům. A po menší přestávce již výše zmíněná beseda s pamětníkem, poté tvorba výukových plakátů ve skupinkách a jejich prezentace spolužákům a závěrečné shrnutí a zhodnocení celého dne. To dopadlo nadmíru dobře, nenašel se nikdo, komu by se program nelíbil a nepřinesl alespoň ždibec nových informací. A abyste i Vy mohli okusit atmosféru projektového dne a pokochat se nejen výtvary našich deváťáků, ale i jejich názory, dostává se Vám do rukou tento sborník. Takže nyní je jen na Vás posoudit, zda byl cíl splněn! 😊

Mgr. Moníka Svobodová

OBSAH

Pamětník Dalibor Coufal	5
Naše plakáty	6
Za železnou oponou	7
Za železnou oponou – PTP	8
PTP („Pétépáci“ „Černí baroni“)	9
PTP	10
Co byly PTP?	11
Pomocný technický prapor PTP	12
Železná opona	13
Názory a postřehy	14

PAMĚTNÍK DALIBOR COUFAL

„Dávejte vždycky pozor na to, abyste žili ve svobodné společnosti, protože to je alfa a omega celého života. Svoboda se nedá ničím zaplatit.“

Narodil se v roce 1930 v Hrušovanech nad Jevišovkou, které leží v blízkosti hranic s Rakouskem. Proto se musel s rodiči v roce 1938 přestěhovat do Brna. V roce 1949 zde odmaturoval na reálném gymnáziu a nastoupil na Vysokou školu technickou Edvarda Beneše v Brně. Od roku 1946 byl členem Socialistické strany, pro své „nepřijatelné“ názory na dobu po únoru 1948 byl v roce 1953 vyhozen ze studií. Jako politicky nepřijatelná osoba nastoupil v témže roce k PTP. Čekala na něj práce v kladenských dolech. Díky tomu, že onemocněl žloutenkou, byl z vojny propuštěn a označen jako nevoják. Shodou okolností mu bylo povoleno dodělat vysokou školu. Po úspěšném absolvování se stal inženýrem v Královopolské strojírenské. Ale už navždy měl „cejch pětépáka“ – platila pro něj jiná měřítka než pro ostatní, např. směl dělat svoji práci, ale nemohl vykonávat vedoucí funkce. Dnes je pan Dalibor Coufal předsedou Moravskoslezského svazu PTP, a i přes pokročilý věk je stále aktivní a sportuje.

NAŠE PLAKÁTY

Po zhlédnutí všech filmů, besedě s pamětníkem a dalším zisku informací z internetu, následovala tvorba výukových plakátů. Ty slouží jako informační letáky na nástěnce naší školy a současně posloužily i k prezentaci zjištěných poznatků mezi jednotlivými skupinkami na úplný závěr projektového dne. Jak se práce podařila, můžete posoudit sami. ☺

Za železnou oponou

- za komunistického režimu bylo pohraničí uzavřeno pomocí ostnatých drátů pod vysokým napětím a nebylo možné ze státu utéct. Nicméně mnoho lidí se o to pokoušelo. Jen málokomu se to podařilo.
- lidé přicházeli na nejrůznější způsoby útěku. Jeden z nejznámějších je útěk horkovzdušným balónem.
- jediným způsobem, jak se legálně dostat za hranice, bylo získání devizového příslibu, což byl velmi komplikovaný a zdoluhavý proces.

Kristýna Malá, Markéta Valová, Anastasia Kriushenko, Tereza Zatloukalová

Za železnou oponou

PTP:

- černí baroni
- pomocné technické prapory
- vojenské tábory nucených prací
- útvar československé lidové armády
- prošlo jimi 40 až 60 000 občanů
- pracovali v dolech
- „politicky nespolehliví“

Nejvýznamnější PTP: Karel Paleček, Josef Juža, Lucie Strašíková, Prokop Tomek, Václav Jelínek, Jiří Bílek, Luděk Navara

Daniel Vaverka, Kristián Spišák, David Šebera, Nikola Muchová

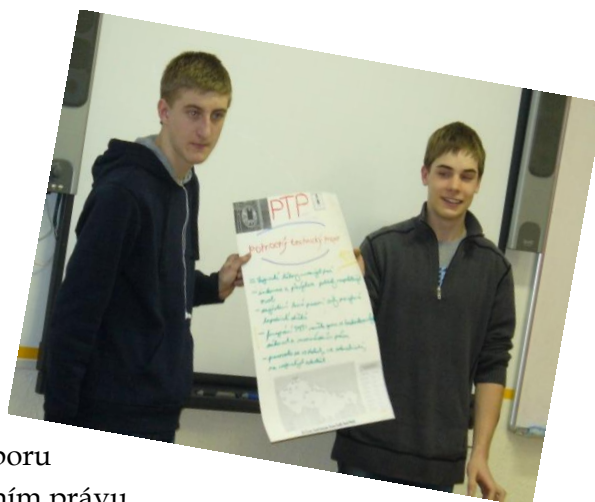

PTP („Pétépáci“ „Černí baroni“)

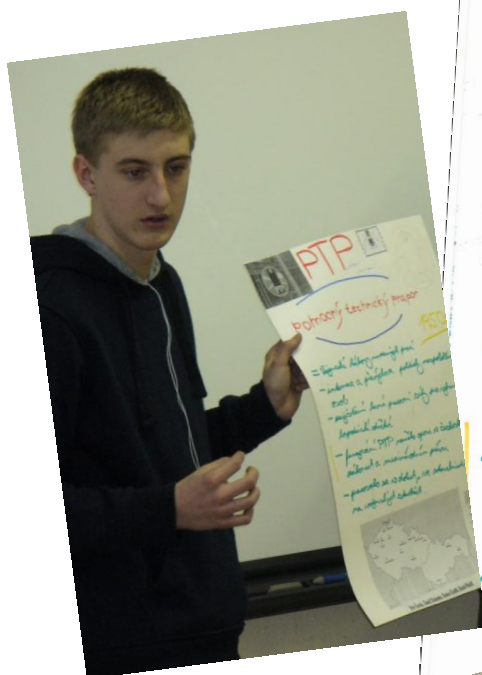
Pomocný technický prapor (1950 – 54)

= vojenské tábory nucených prací

- internace a převýchova politicky nespolehlivých osob
- zajištění levné pracovní síly pro vybraná hospodářská odvětví
- fungování PTP nemělo oporu v československých zákonech a mezinárodním právu
- pracovalo se v dolech, ve stavebnictví, na vojenských stavbách

Petr Černín, Tomáš Halouzka,
Roman Kadlík, Daniel Vindiš

PTP
„Pétépáci“
„Černí baroni“

pomocný technický prapor

1950-54

= Vojenské tábory nucených prací

- internace a převýchova politicky nespolehlivých osob
- zajištění levné pracovní síly pro vybraná hospodářská odvětví
- fungování PTP nemělo oporu v československých zákonech a mezinárodním právu
- pracovalo se v dolech, ve stavebnictví, na vojenských stavbách

Mapa:

Tabulka:

Datum sčítání	Počet osob
1. prosinec 1950	9900
1. prosinec 1951	23 113
1. ledna 1952	23 888
1. října 1952	27 679
1. ledna 1953	30 025
1. listopadu 1953	35 502
1. ledna 1954	33 904
1. března 1954	24 000

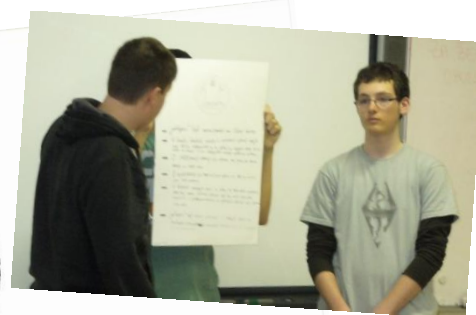
Petr Černín, Tomáš Halouzka, Roman Kadlík, Daniel Vindiš

PTP

- „pétépáci“ byli označováni za Černé barony,
- v tomto období muselo z národních výborů odejít cca 40 tis. nekomunistů a ze státních a veřejných služeb 28 tis. osob a téměř 5 tis. důstojníků armády svléklo své uniformy,
- z SNB (nynější policie) bylo vyhozeno od února do června 1948 na 2 300 osob,
- ¼ vysokoškoláků (cca 7 tis.) byla vyloučena ze škol a s nimi přes 500 profesorů,
- v táborech nucených prací se během let 1948 – 1950 vystřídalo 80 tis. osob. Žaláře okusilo 262 tis. našich občanů ⇒ vraceli se s podlomeným zdravím. Z politických důvodů bylo popraveno 234 osob.
- „pétépáci“ byli nuceni pracovat v uhelných dolech, za špatných podmínek a minimální mzdu. Také jim bylo odepřeno právo na placené volno.

Filip Novák, Jiří
Beneš, Lukáš
Fňukal

- „pétépáci“ byli označováni za Černé barony.
- V tomto období muselo z národních výborů odejít cca. 40 tis. nekomunistů a ze státních a veřejných služeb 28 tis. osob a téměř 5 tis. důstojníků armády svléklo své uniformy.
- Z SNB (nynější policie) bylo vyhozeno od února do června 1948 na 2300 osob
- ¼ vysokoškoláků (cca. 7000 tis.) byli vyloučeni ze škol a s nimi přes 500 profesorů
- V táborech nucených prací se během let 1948-1950 vystřídalo 80 tis. osob. Žaláře okusilo 262 tis. našich občanů ⇒ vraceli se s podlomeným zdravím. Z politických důvodů bylo popraveno 234 osob.
- „pétépáci“ byli nuceni pracovat v uhelných dolech, za špatných podmínek a minimální mzdu. Také jim bylo odepřeno právo na placené volno.

NOVÁK, BENEŠ, FŇUKAL

Co byly PTP?

- pomocné technické prapory
- k PTP brali brzdy socialismu
- osoby zařazené do táborů nucených prací (TNP) nebo do uhelných dolů

Systém odvodů a kritéria

- klasifikační škála sloužící k rozřazování branců:

„A“ - schopen

„B“ - schopen služby beze zbraně

„BS“ - schopen pro strážní službu

„CJ“ - schopen pro těžkou fyzickou práci

„CD“ - schopen pro středně těžkou fyzickou práci

„D“ - neschopen vojenské služby

„E“ - politicky nespolehlivá osoba

Aleš Žemlička, Sandra Prchalová, Matěj Škubal

CO BYLY PTP? Černí baroni

• Pomocné technické prapory

• K PTP brali brzdy socialismu

• Osoby zařazené do táborů nucených prací (TNP) nebo do uhelných dolů

Systém odvodů a kritéria
klasifikační škála, sloužící k rozřazování branců:

„A“ - schopen

„B“ - schopen služby beze zbraně

„BS“ - schopen pro strážní službu

„CJ“ - schopen pro těžkou fyzickou práci

„CD“ - schopen pro středně těžkou fyzickou práci

„D“ - neschopen vojenské služby

„E“ - politicky nespolehlivá osoba

MAKÁME JAK PITOMCI...!!

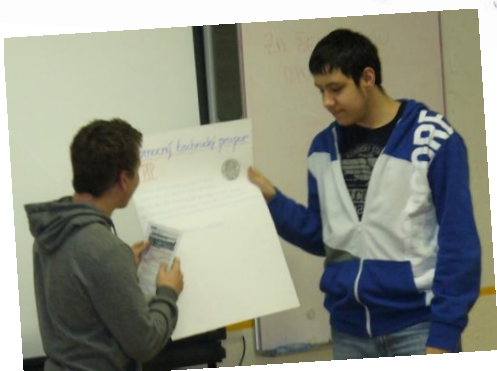
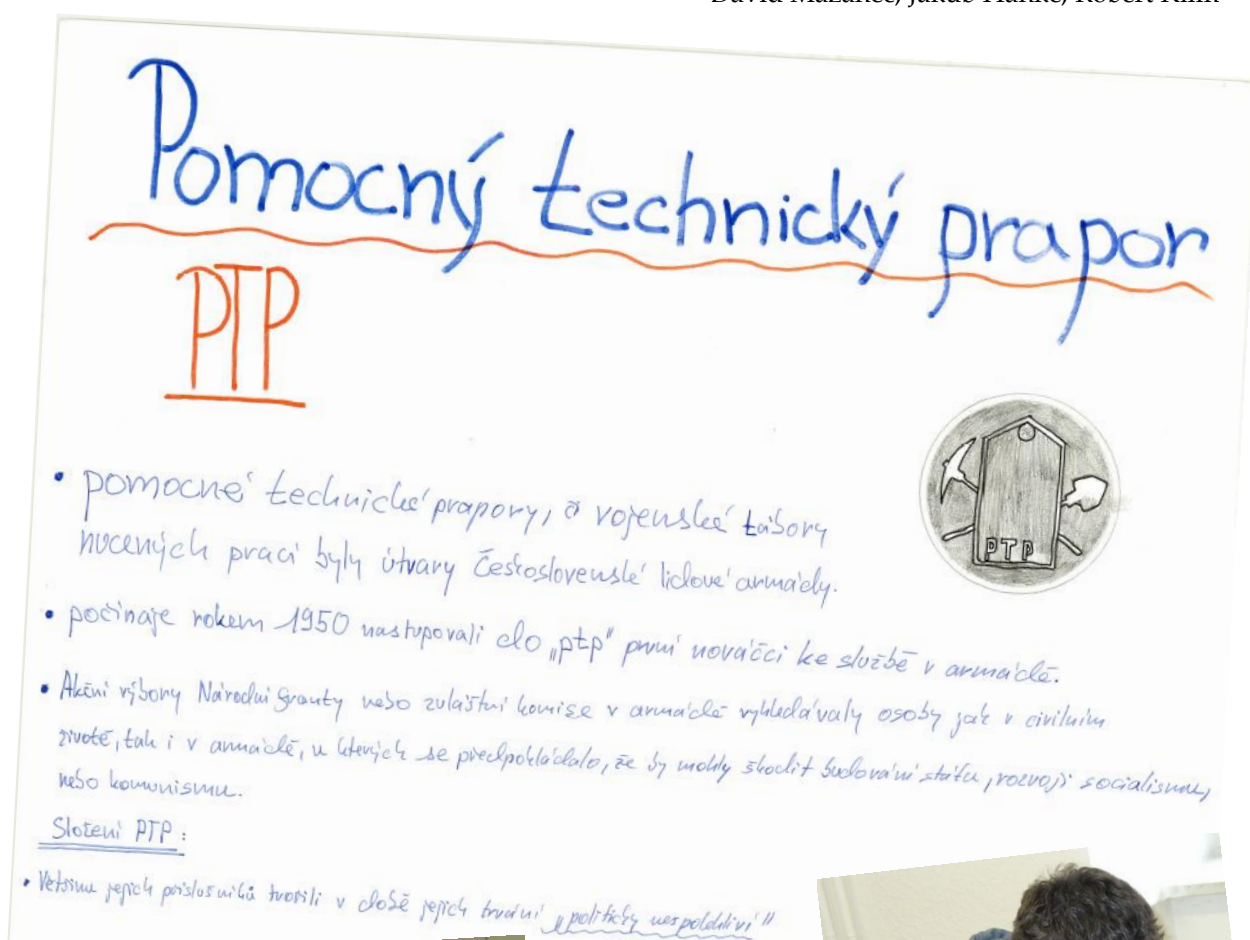
Pomocný technický prapor PTP

- pomocné technické prapory a vojenské tábory nucených prací byly útvary Československé lidové armády
- počínaje rokem 1950 nastupovali do PTP první nováčci ke službě v armádě
- Akční výbory Národní fronty nebo zvláštní komise v armádě vyhledávaly osoby jak v civilním životě, tak i armádě, u kterých se předpokládalo, že by mohly škodit budování státu a rozvoji socialismu

Složení PTP: většinu jejich příslušníků tvořili po dobu jejich trvání „politicky nespolehliví“

David Mazanec, Jakub Hanke, Robert Klim

Železná opona

Železná opona je označení pro neprostupnou hranici mezi západním a východním blokem v době studené války. Nacházela se na západní hranici NDR, ČSSR, Maďarska, ale i Rumunska a Bulharska.

Příběhy železné opony:

Dráty, které zabíjely:

Jedním ze způsobů jak zabránit československým občanům v útěcích před politickým režimem v zemi, byly od roku 1965 „opony smrti“ neboli elektrické zátarasy na hranicích.

Největší vítězství:

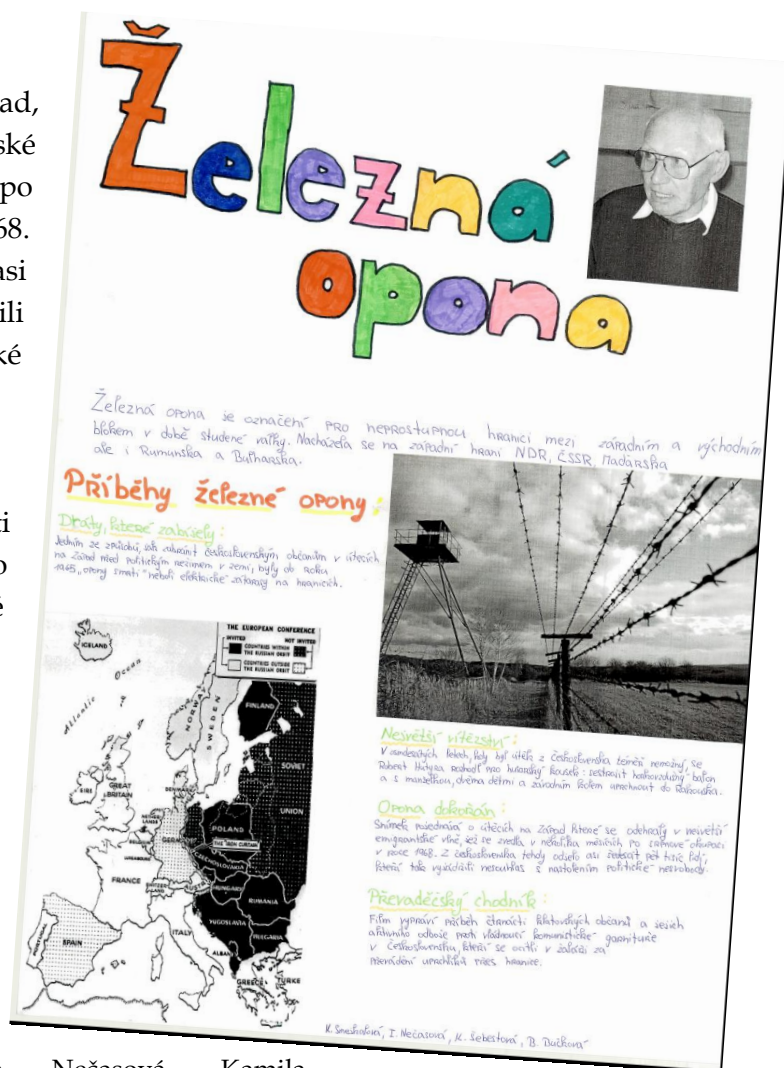
V osmdesátých letech, kdy byl útěk z Československa téměř nemožný, se Robert Hutýra rozhodl pro husarský kousek: sestavit horkovzdušný balón a s manželkou, dvěma dětmi a závodním kolem uprchnout do Rakouska.

Opona dokořán:

Snímek pojednává o útěcích na Západ, které se odehrály v největší emigrantské vlně, jež se zvedla v několika měsících po srpnové okupaci. v roce 1968. Z Československa tehdy odjelo asi šedesát pět tisíc lidí, kteří tak vyjádřili nesouhlas s nastolením politické nesvobody.

Převaděcký chodník:

Film vypráví příběh čtrnácti klatovských občanů a jejich aktivního odboje proti vládnoucí komunistické garnituře v Československu, kteří se ocitli v žaláři za převádění uprchlíků přes hranice.

Isabela Nečasová, Kamila Smejkalová, Barbora Bučková, Klára Šebestová

Železná opona

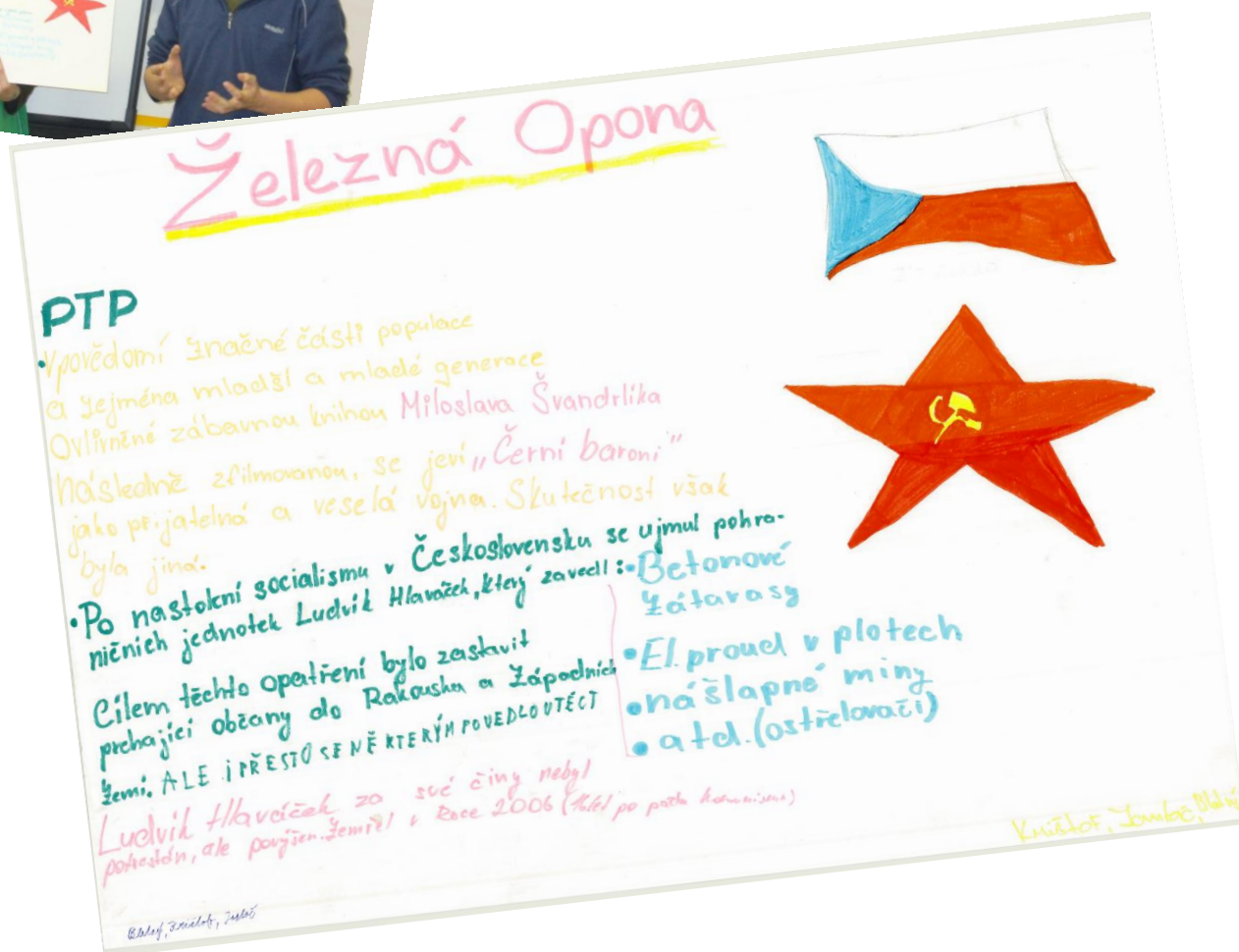
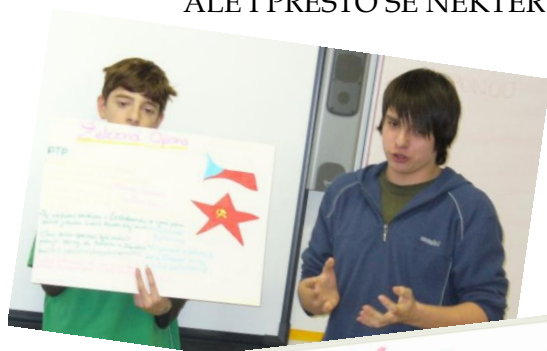
- PTP, v podvědomí značné části populace a zejména mladší a mladé generace ovlivněno zábavnou knihou Miloslava Švandrlíka, následně zfilmovanou, se jeví jako přijatelná a veselá vojna. Skutečnost však byla jiná.
- Po nastolení socialismu v Československu se ujal pohraničních jednotek Ludvík Hlaváček, který zavedl:
 - betonové zátarasy
 - elektrický proud v plotech
 - nášlapné miny
 - ostřelovače atd.

Cílem těchto opatření bylo zastavit prchající občany do Rakouska a dalších západních zemí, ALE I PŘESTO SE NĚKTERÝM PODAŘILO UTÉCT.

Ludvík Hlaváček nebyl nikdy za své činy potrestán, ale povýšen. Zemřel v roce 2006 (16 let po pádu komunismu).

Mikuláš Blatný, Robert Kryštof, Martin Jantač

NÁZORY A POSTŘEHY

Dnešek mi toho přinesl hodně. Jsem ponaučen z toho, co se dělo. Netušil jsem, že lidé byli jako křeček v kleci, že Čech Čechovi ubližoval. Nedokážu si představit život v takové době, nevím, jestli bych se odhodlal utéct, ale určitě bych něco plánoval či vymýšlel.

Robert Křištof

Celý den se mi líbil. Dozvěděla jsem se spoustu nových informací o tom, jak to u nás vypadalo v době komunismu. A přišlo mi, že to byla celkem krutá doba a za žádnou cenu bych v ní nechtěla žít.

Klára Šebestová

Podle mě bylo v té době všechno moc přehnané a moc agresivní. Překvapil mě plat u PTP. Znechutil mě ostnatý drát probíjený proudem a miny na hranicích.

Robert Klim

Dnešní den se mi i docela líbil, ale chvílemi jsem se i nudil. Pan Dalibor Coufal se mi líbil, myslím si, že byl zatím nejlepší ze všech těch pamětníků, které jsem za poslední dobu viděl. Život za komunismu se mi moc nelíbil, protože nikdo se nemohl nikam odstěhovat.

David Mazanec

Dnešek se mi líbil. Komunismus sice není hezké téma, ale zajímá mě. Dozvěděla jsem se hodně nových věcí. Překvapil mě i pan Coufal, byl velmi čilý. ☺ Nemyslela jsem si, že mě bude jeho přednáška tolik zajímat. Místy byla i zábavná, protože přes to všechno co si prožil, to uměl brát i s humorem.

Isabela Nečasová

Zaujalo mě to, jak se lidé snažili utíkat, i když věděli, že je třeba někdy chytit. Zaujal mě i pan Coufal, který nám vyprávěl o svých životních zážitcích.

Sandra Prchalová

Dnešní projekt byl hodně zajímavý. Dozvěděli jsme se hodně nových věcí, více jsme se mohli vcítit do dané situace. Všechny detaily pak objasnil pamětník, který poté odpovídal na naše dotazy. Přehrávání dokumentů hned po sobě bez přestávky se chvilkami zdálo zdlouhavé, nicméně dokumenty nám přinesly hodně nových informací.

Kristýna Malá

Jsem ráda, že jsem se dozvěděla něco, o čem jsem nic nevěděla. Třeba to, jak krutá to byla doba. Jsem moc ráda, že dnešní program byl. ☺ A doufám, že pan Dalibor Coufal za námi přijde zase.

Bára Bučková

Takže dneska jsem se toho dozvěděl celkem hodně. Hodně věcí, o kterých jsem ještě neslyšel. Dnešek se mně celkem líbil. Prostě to bylo dobré.

Kristián Spišák

Filmy – dobré a hodně poučné, dozvěděli jsme se zase něco nového. Pamětník – ten byl fajn. ☺ Den jako takový se mi více méně líbil. ☺

Daniel Vindiš

Ohledně pána, který nám tu živě vyprávěl, jaké to v té době bylo, jak se žilo, pracovalo, mám dobré pocity. Tím myslím, že jsem se dozvěděl něco nového, mně neznámého.

Petr Černin

Docela to ušlo, lepší než se učit a vím zase něco nového.

Daniel Vaverka

Líbilo se mi, že ten dokument mi ukázal, jak to opravdu tady vypadalo, jak lidé chtěli utíkat a jaké překážky jim režim házel pod nohy. Občas se jim sice podařilo utéct, ale většinou se nedostali ani k hranicím. Negativní – příliš mnoho informací, občas jsem se ztrácel, ale jinak byl dnešek fajnový.

Mikuláš Blatný

Zjistila jsem plno nových informací – ostatné dráty s elektrickým proudem, co všechno lidi dělali, aby utekli a měli svoji svobodu. Nepochopila jsem, proč je mučili elektrickým proudem a celkově jsem zjistila, že v tomto období nebyla spravedlnost.

Tereza Zatloukalová

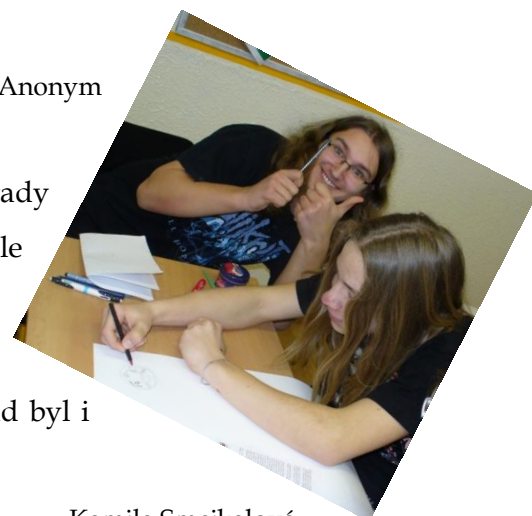
Bylo to zajímavé. Něco jsem se i naučil. Nevěděl jsem, že na hranicích měli elektrické dráty. Pamětník zajímavě vyprávěl. Někdy trochu zdlouhavé, ale jinak zajímavé. A paním učitelkám děkuji za tento den, mohlo by jich být i víc.

Roman Kadlík

Z dnešního dne si odnáším spoustu věcí. Například to, že i za těchto podmínek (ploty, zdi, miny) se lidé pokoušeli utéct, někteří úspěšně. A pan Dalibor Coufal byl zajímavým zpestřením.

Anonym

Ze začátku jsme se dívali na pět krátkých filmů o tom, jak to tady vypadalo za komunismu. První tři filmy mě zaujaly, ale poslední dva jsem už moc nevnímala. Ale potom mi náladu zlepšil pamětník pan Dalibor Coufal, protože šlo vidět, že nám nevypráví z donucení, ale že se mu chtělo. A jeho výklad byl i zajímavý.

Kamila Smejkalová